

OECD *Multilingual Summaries*

Education at a Glance 2012

Summary in Polish

Read the full book on: 10.1787/eag-2012-en

Szkolnictwo w skrócie — 2012

Streszczenie w języku polskim

- Szkolnictwo w skrócie: Wskaźniki OECD to wiarygodne źródło dokładnych i użytecznych informacji na temat stanu szkolnictwa na świecie. Dostarczają one danych na temat struktury, finansów i osiągnięć systemów edukacyjnych w 34 krajach członkowskich OECD, a także kilku państwach grupy G20 niebędących członkami OECD.
- Raport „Szkolnictwo w skrócie”, zawierający ponad 140 wykresów, 230 tabel i 100 000 danych liczbowych, dostarcza kluczowych informacji na temat wyników instytucji edukacyjnych, wpływu uczenia się w poszczególnych krajach, zasobów finansowych i ludzkich przeznaczanych na szkolnictwo, dostępu, udziału i postępu w edukacji, a także środowiska nauczania oraz organizacji szkół.

Analiza światowej recesji — i spojrzenie w przyszłość

Od pewnego czasu pejzaż światowej edukacji i gospodarki ulega dynamicznej transformacji wywołanej w znacznej części przez dwie kluczowe zmiany. Pierwsza to systematyczny rozwój gospodarki wiedzy, co stwarza silne nowe zachęty dla obywateli, aby kształtowali swoje umiejętności poprzez edukację — oraz dla krajów, aby ich wspierały. Drugie zjawisko — blisko związane z pierwszym — to gwałtowny rozwój szkolnictwa wyższego na całym świecie, dzięki czemu miliony ludzi zyskują nowe możliwości oraz istotnie powiększają się światowe zasoby talentów grupujące dobrze wykształcone osoby.

W raporcie „Szkolnictwo w skrócie — 2012” omówiono te zjawiska z uwzględnieniem innej ważnej zmiany: światowej recesji w latach 2009 i 2010. Z naszej analizy wynika, że żadna grupa ani kraj — niezależnie od poziomu edukacji — nie wykazały się pełną odpornością na ogólnoswiatowe załamanie koniunktury gospodarczej. Jednocześnie podkreślono znaczenie korzyści rynkowych i ekonomicznych płynących z posiadania wyższych poziomów wykształcenia — nawet w obliczu niesprzyjających warunków budżetowych.

Ekonomiczne korzyści płynące z kształcenia

Na najbardziej podstawowym poziomie nie ulega wątpliwości, że lepsze wykształcenie pomogło ludziom uniknąć bezrobocia i utrzymać zatrudnienie w czasie recesji. Na przykład między początkiem kryzysu w 2008 r. a rokiem 2010 średnio w krajach OECD ogólne wskaźniki bezrobocia skoczyły z 8,8%, co już było wysoką wartością, do 12,5% w przypadku osób bez wykształcenia średniego II stopnia oraz z 4,9% do 7,6% w przypadku osób z wykształceniem średnim II stopnia. Natomiast wskaźniki bezrobocia w przypadku osób z wykształceniem wyższym pozostały na znacznie niższym poziomie i w tym samym okresie wzrosły z 3,3% do 4,7%. Ogólny wskaźnik bezrobocia dla wszystkich krajów OECD w 2010 r. był o około jedną trzecią niższy dla mężczyzn z wykształceniem wyższym niż dla mężczyzn z wykształceniem średnim II stopnia, natomiast w przypadku kobiet z wykształceniem wyższym był niższy o dwie piąte (wskaźnik A7).

Ponadto w okresie światowej recesji różnice w zarobkach między osobami z wykształceniem wyższym a osobami o niższych poziomach wykształcenia nie tylko pozostały na znaczącym poziomie, ale jeszcze się powiększyły. W 2008 r. średnio w krajach OECD mężczyzna z wykształceniem wyższym mógł oczekiwać zarobków o 58% wyższych od mężczyzny dysponującym najwyżej wykształceniem średnim II stopnia. W 2010 r. różnica ta wzrosła do 67%. Analogicznie w 2008 r. kobiety z wykształceniem wyższym zarabiały średnio o 54% więcej niż ich koleżanki z wykształceniem średnim II stopnia. W 2010 r. różnica ta wzrosła do 59% (wskaźnik A8).

Liczby te wskazują na fakt, że mimo iż kryzys z pewnością wyeliminował część osób — zwłaszcza słabiej wykształconych — z rynku pracy, szersze zmiany w ogólnoswiatowej sytuacji edukacyjnej i ekonomicznej mają jeszcze większe konsekwencje. W ciągu ostatniej dekady w krajach OECD odsetek dorosłych, którzy uzyskali wyższe wykształcenie, wzrósł z 22% w 2000 r. do 31% w 2010 r. (wskaźnik A1). Jednak mimo obfitej podaży dobrze wykształconych obywateli — jak również pogarszających się warunków rynkowych po roku 2008 — większość osób dysponujących wyższym wykształceniem wciąż cieszyła się korzyściami ekonomicznymi. Wskazuje to na fakt, że ogólne zapotrzebowanie na wysoko wykwalifikowanych pracowników mogących sprostać potrzebom gospodarki wiedzy w krajach OECD wciąż rosło, mimo światowego kryzysu.

Jeśli społeczeństwa nadal będą potrzebować większej ilości zaawansowanych umiejętności, korzyści płynące z posiadania wyższego wykształcenia prawdopodobnie utrzymają się zarówno w krótkiej, jak i długiej perspektywie. W raporcie „Szkolnictwo w skrócie — 2012” szacuje się na przykład, że średnio w 28 krajach OECD długoterminowy osobisty zysk ekonomiczny płynący z uzyskania dyplomu studiów wyższych zamiast wykształcenia średniego II stopnia w ramach edukacji zasadniczej po odjęciu powiązanych kosztów wynosi nieco ponad 160 000 USD w przypadku mężczyzny i niemal 110 000 USD w przypadku kobiety (wskaźnik A9).

Również podatnicy mogą liczyć na wysoki zwrot z funduszy publicznych wykorzystywanych do pomocy w uzyskaniu wyższych poziomów wykształcenia. Średnio kraje OECD na każdą osobę, której pomagają uzyskać wykształcenie wyższe, uzyskują korzyści netto w wysokości prawie 100 000 USD w formie wyższych płatności podatku dochodowego i innych oszczędności — niemal trzykrotnie więcej niż wynosi kwota inwestycji publicznych. W przypadku kobiet zwrot środków publicznych netto blisko dwukrotnie przekracza kwotę inwestycji publicznych

(wskaźnik A9). Oczywiście publiczne i prywatne korzyści wynikające z edukacji wykraczają poza kwestie czysto ekonomiczne. W raporcie „Szkolnictwo w skrócie — 2012” wykazano, że wyższe poziomy wykształcenia wiążą się z większą oczekiwaną długością życia, wyższymi wskaźnikami udziału w wyborach oraz większym poparciem równości praw w odniesieniu do mniejszości etnicznych (wskaźnik A11).

Właśnie fakt, że inwestowanie w edukację przynosi istotne korzyści zarówno jednostkom i społeczeństwu, pomaga wyjaśnić jeden z najistotniejszych wniosków raportu „Szkolnictwo w skrócie — 2012”: publiczne i prywatne inwestycje w edukację w wielu krajach OECD w kryzysowym roku 2009 znacząco wzrosły. W latach 2008 i 2009 wydatki rządów, przedsiębiorstw i poszczególnych uczniów/studentów oraz ich rodzin na wszystkich poziomach edukacji łącznie zwiększyły się w 24 spośród 31 krajów OECD, dla których są dostępne dane. Nastąpiło to mimo spadku zamożności, wyrażonej jako PKB, w 26 spośród tych krajów (wskaźnik B2). Analogicznie wydatki na ucznia instytucji edukacyjnych na poziomie podstawowym oraz średnim I i II stopnia między rokiem 2005 a 2009 wzrosły średnio w krajach OECD o 15 punktów procentowych. W tym samym okresie wydatki instytucji szkolnictwa wyższego na studenta wzrosły o średnio 9 punktów procentowych (wskaźnik B1).

Największą część wydatków na edukację, a tym samym na ucznia/studenta, stanowi wynagrodzenie nauczycieli. W krajach, w których dane są dostępne, koszt wynagrodzenia nauczycieli na ucznia/studenta wzrósł w okresie 2000–2010 średnio o jedną trzecią na poziomie podstawowym i jedną czwartą na poziomie średnim I stopnia. Na wzrost kosztów wynagrodzenia nauczycieli na ucznia/studenta w latach 2000–2010 wpłynęły głównie zmiany dwóch czynników: wynagrodzeń nauczycieli i przewidywanej wielkości klasy. W okresie 2000–2010 w krajach, gdzie są dostępne dane w obu latach, wynagrodzenia nauczycieli wzrosły średnio o około 16% na poziomie podstawowym i 14% na poziomie średnim I stopnia, natomiast szacowana wielkość klasy spadła średnio o 14% na poziomie podstawowym i 7% na poziomie średnim I stopnia (wskaźnik B7).

W raporcie „Szkolnictwo w skrócie — 2012” podano także dowody na starzenie się populacji nauczycieli. W okresie 1998–2010 w krajach dysponujących porównywalnymi danymi udział nauczycieli w wieku co najmniej 50 lat wzrósł przeciętnie z 28,8% do 34,2% (wskaźnik D5). W krajach, którym grozi utrata istotnej liczby nauczycieli w wyniku przejścia na emeryturę przy niezmiennej lub rosnącej populacji dzieci w wieku szkolnym, rządy będą musiały zwiększyć atrakcyjność zawodu nauczyciela, rozszerzyć programy szkolenia nauczycieli oraz w razie konieczności zapewnić alternatywne drogi do uzyskania certyfikatów dla osób wykonujących inne zawody, które chciałyby zmienić ścieżkę kariery.

Zmiany w grupie uczestników edukacji

Kraje muszą dokonywać mądrych wyborów w zakresie alokowania ograniczonych środków — zwłaszcza w okresie ograniczeń budżetowych. W raporcie „Szkolnictwo w skrócie — 2012” zwrócono uwagę na kilka obszarów, w których poczyniono znaczące postępy, oraz wskazano inne, wymagające prawdopodobnie dalszej uwagi w przyszłości. Na przykład — jak wyszczególniono w naszym pierwszym wskaźniku na temat edukacji i opieki w okresie wczesnego dzieciństwa (wskaźnik C2) — kraje podejmują pożądane wysiłki na rzecz rozszerzenia kształcenia na najmłodszych uczniach. Kwestia ta jest coraz częściej podejmowana w polityce edukacyjnej w ostatnich latach. Średnio w krajach OECD, w których istnieją dane dla obu lat, udział w programach edukacyjnych we wczesnym dzieciństwie wzrósł w przypadku trzylatków z 64% w 2005 r. do 69% w 2010 r., a w przypadku czterolatek z 77% w 2005 r. do 81% w 2010 r. Biorąc pod uwagę, że edukacja we wczesnym dzieciństwie wiąże się z lepszymi wynikami w późniejszym okresie w szkole, powyższy postęp dobrze rokuje na przyszłość, gdy kształtowanie umiejętności młodych ludzi będzie ważniejsze niż kiedykolwiek.

W krajach OECD dostrzega się także stałe korzyści w związku z podejmowaniem przez kobiety studiów wyższych. Na przykład odsetek kobiet, które prawdopodobnie w ciągu życia wezmą udział w programie wyższej uczelni, wzrósł średnio w krajach OECD z 60% w 2005 r. do 69% w 2010 r., natomiast analogiczny odsetek mężczyzn zwiększył się w tym samym okresie z 48% do 55% (wskaźnik C3). Ponadto średnio w krajach OECD kobiety stanowią obecnie 59% absolwentów studiów wyższych I stopnia (wskaźnik A3). Wprawdzie niezbędne są dalsze wysiłki w celu zwiększenia udziału kobiet w takich dziedzinach kształcenia, jak technologia, produkcja i informatyka — jak również ich udziału wśród posiadaczy wyższych stopni naukowych — dokonany postęp nastraja optymistycznie (wskaźnik A4).

Ponadto od 2000 r. podwoiła się liczba studentów zagranicznych w krajach OECD przyjętych na studia wyższe. W liczbach bezwzględnych najwięcej studentów zagranicznych pochodzi z Chin, Indii i Korei. Około 77% studentów zagranicznych studiuje w kraju OECD. W Australii, Austrii, Luksemburgu, Szwajcarii i Wielkiej Brytanii studenci

z innych krajów stanowią około 10% przyjęć na studia wyższe. Stanowią oni także ponad 20% przyjęć na zaawansowane programy badawcze w Australii, Austrii, Danii, Irlandii, Kanadzie, Luksemburgu, Nowej Zelandii, Stanach Zjednoczonych, Szwajcarii, Szwecji i Wielkiej Brytanii (wskaźnik C4).

Paradoksalnie poprawa równości i możliwości w zakresie edukacji dla wszystkich uczniów/studentów niezależnie od pochodzenia wciąż pozostaje w krajach OECD wyzwaniem. Na przykład w raporcie „Szkolnictwo w skrócie — 2012” wyciągnięto wniosek, że na osiągnięcia w czytaniu uczniów ze środowisk imigranckich szczególnie negatywny wpływ może wywierać fakt uczęszczania do szkół o dużej liczbie uczniów z rodzin o niskich poziomach wykształcenia (wskaźnik A5).

Decydenci powinni także zwrócić uwagę na wzrost liczby osób w wieku 15–29 lat, które nie są zatrudnione, nie uczą się ani nie szkolą (tzw. populację NEET), których udział w krajach OECD skoczył do 16% po kilku latach spadku (wskaźnik C5). Wprawdzie na wielkość tej grupy wpływają różne czynniki, ale prawdopodobnie w wielu krajach OECD wzrost ten odzwierciedla negatywne konsekwencje, jakie wywarła światowa recesja na młodych ludzi. Z danych z „Prognozy stanu zatrudnienia w OECD na rok 2012” wynika, że bezrobocie wśród młodych ludzi w wielu krajach OECD osiągnęło alarmujące poziomy, co podkreśla potrzebę przeanalizowania sposobów efektywnego angażowania osób z tej niezwykle ważnej grupy wiekowej, takich jak kształcenie zawodowe i programy szkoleniowe, oraz możliwości edukacji i szkolenia na zasadach nieformalnych.

Analogicznie w epoce, gdy posiadanie wyższego wykształcenia w coraz większym stopniu staje się niezbędne do zapewnienia bezproblemowego przejścia na rynek pracy, wiele krajów OECD musi podjąć dodatkowe wysiłki na rzecz poprawy dostępu do wyższej edukacji dla osób ze środowisk znajdujących się w trudnej sytuacji. W raporcie „Szkolnictwo w skrócie — 2012” wskazano zdecydowane różnice w zakresie szans młodych ludzi na uczestnictwo w studiach wyższych w zależności od poziomu edukacji rodziców. Średnio w krajach OECD młodzi ludzie z rodzin o niższych poziomach edukacji podejmują studia wyższe ponad połowę rzadziej, niż wskazywałby udział takich rodzin w populacji. Jednocześnie młodzi ludzie mający co najmniej jednego rodzica z wykształceniem wyższym podejmują studia wyższe niemal dwa razy częściej, niż wskazywałby udział takich rodzin w populacji (wskaźnik A6).

Na koniec należy wspomnieć, że ponieważ zmiany w światowej gospodarce dotyczą zarówno krajów, jak i jednostek, kraje powinny starać się dążyć do przemyślanej równowagi między zapewnianiem odpowiedniego wsparcia publicznego w zakresie edukacji a żądaniem od uczniów/studentów i ich rodzin pokrywania części kosztów. Jak wskazują przytoczone wcześniej dane na temat wydatków, w wielu krajach OECD uczniowie/studenci i rodziny ponoszą coraz większą część wydatków na szkolnictwo (wskaźnik B3). Wprawdzie tego rodzaju ogólne podejście ma uzasadnienie, ponieważ to jednostki czerpią korzyści z edukacji, może ono także prowadzić do scenariuszy, w których niektóre osoby będą napotykać na bariery finansowe utrudniające pogłębienie wykształcenia — taka sytuacja występuje obecnie w kilku krajach OECD w odniesieniu do osób pragnących podjąć studia wyższe. Bariery te mogą z kolei utrudnić tym krajom osiągnięcie własnych celów w zakresie podniesienia poziomu edukacji w społeczeństwie.

© OECD

Niniejsze podsumowanie nie jest oficjalnym tłumaczeniem materiałów OECD.

Kopiowanie niniejszego podsumowania jest dozwolone pod warunkiem zamieszczenia informacji o prawach autorskich OECD i tytułu oryginalnej publikacji.

Wielojęzyczne podsumowania są tłumaczeniami fragmentów dokumentów OECD, pierwotnie opublikowanych w językach angielskim i francuskim.

Są one dostępne bezpłatnie w internetowej księgarni OECD: www.oecd.org/bookshop

Dokładniejsze informacje można uzyskać, kontaktując się z Działem Praw Autorskich i Tłumaczeń w Dyrektoracie do Spraw Publicznych i Komunikacji: rights@oecd.org, faks: +33 (0)1 45 24 99 30.

OECD Rights and Translation unit (PAC)

2 rue André-Pascal, 75116

Paris, France

Zachęcamy do odwiedzania naszej strony internetowej: www.oecd.org/rights

[Read the complete English version on OECD iLibrary!](#)

© OECD (2012), *Education at a Glance 2012*, OECD Publishing.

doi: 10.1787/eag-2012-en